

Nr 120.

Av herr **Holmgren**, angående anställande av notarien H. J. S. Kleberg såsom sekreterare hos riksheraldikerämbetet.

Vid behandlingen i årets statsverksproposition (fjärde huvudtiteln, punkt 14) av anslaget till avlöning till personal vid arméförvaltningen har av föredragande departementschefen berörts en av riksheraldikern hos Kungl. Maj:t gjord framställning, att innehavaren av bokhållarebefattningen å arméförvaltningens intendentsdepartement, vilken befattning enligt 1936 års försvarsbeslut i vad avser arméförvaltningens organisation skall indragas, måtte placeras till tjänstgöring hos riksheraldikerämbetet. Med avseende å denna fråga tillåter jag mig lämna följande redogörelse.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 20 augusti 1936 anförde riksheraldikern beträffande riksheraldikerämbetets behov av arbetskrafter i huvudsak följande.

»De ämbetsäligganden, vilka under äldre tider åvilat riksheraldikern, uppgingo icke till ett så stort antal och voro ej heller av sådan art, att behov förefanns för honom att hava till sitt biträde annan personal än sådan som var nödvändig för fullgörande av ämbetets uppgifter i konstnärligt hänseende.

Genom de förhållanden, som uppstodo genom lagarna om rikets flagga av den 22 juni 1906 och om rikets vapen av den 15 maj 1908, ökades riksheraldikerns göromål därhän, att det ansågs vara lämpligast, att han antog en sekreterare till sitt biträde (1910). Sedan denna tid hava emellertid göromålen undan för undan ökat; kraven från olika statliga och kommunala myndigheter på en allsidig och grundlig historisk utredning av olika heraldiska emblems uppkomst hava skärpts i hög grad. Lagen av år 1934 rörande rätten till registrering i patent- och registreringsverket av vapen i varumärke och därmed sammanhängande lag om förbud att utan vederbörligt tillstånd i handelsändamål använda vapen och andra officiella beteckningar, hava under de sista åren ökat ämbetets arbetsbörda. Genom Eders Kungl. Maj:ts nådiga instruktion av den 21 maj 1936 med däri intagen bestämmelse att »riksheraldikern skall vaka över, att varje på svenska staten eller något dess organ hänsyftande heraldiskt emblem, som av statens verk, inrättningar, styrelser och kårer eller enskilda statstjänstemän allmänt brukas eller å för allmänheten synlig eller tillgänglig plats anbringas, utförts i enlighet med heraldiska regler», hava än ytterligare nya arbetsuppgifter tillkommit.

Den således genom ovan nämnda förhållande alltmera ökade arbetsbördan har för mig gjort det nödvändigt att antaga till sekreterare en därtill lämplig person. De allmänna kvalifikationer, som, efter ämbetets nuvarande förhållande, erfordras för dess sekreterare äro desamma som i de centrala ämbetsverken i övrigt erfordras för dylik tjänsteman, insikter rörande statsförvaltningens olika funktioner, förmåga att utreda och föredraga ärenden samt att uppsätta expeditioner m. m. Med dessa kvalifikationer äro tillika oskiljaktigt förenade även andra, av vilka den heraldiska är av rent genom-

gående art. En vetenskaplig, historisk inställning är tillika ovillkorligen nödvändig för tjänstgöring vid riksheraldikerämbetet, så ock vana vid forskningar i arkiv.

Vid mitt tillträde till ämbetet, år 1931, antog jag såsom sekreterare notarien i arméförvaltningen, kaptenen Johan Kleberg, på grund därav, att han ansågs motsvara förenämnda kvalifikationer. Kleberg har ej mindre tjänstgjort som amanuens under två år vid kulturhistoriska muséet i Lund, samt därefter avlagt kansliexamen än även auskulterat inom kammarkollegium med flera ämbetsverk och under sist förflutna 25 åren tillhört arméförvaltningen, varav de 15 sista såsom ordinarie notarie. Genom dessa meriter anser jag hans allmänna kvalifikationer för sekreteraretjänsten inom ämbetet vara synnerligen tillfredsställande.

Genom tillmötesgående från arméförvaltningen erhöll Kleberg ledighet under fyra timmar pr vecka för att vara närvarande vid för allmänheten utlyst mottagningstid, emot att han å annan tid kompletterade den för statens tjänst erforderliga tiden. Tillika har genom tillmötesgående från andra myndigheter Kleberg kunnat utföra för ärenden inom ämbetet erforderliga forskningar på annan tid än ordinarie tjänstgöringstid.

Kleberg åtnjuter ingen avlöning i riksheraldikerämbetet, då ämbetet icke förfogar över medel härför.

Den stora ökningen av arbetet inom ämbetet och dess ställning utom Eders Kungl. Maj:ts stat har försatt detsamma i de största svårigheter, då det gäller tillgodoseendet av behovet utav en väl kvalificerad sekreterare. Genom 1936 års härordning har emellertid den utav Kleberg hittills innehavda tjänsten å arméförvaltningens stat blivit indragen och har ämbetsverket tillika vid dispositionen för ämbetsverkets omorganisation redan uttalat såsom ett önskemål att, därest Eder Kungl. Maj:t och riksdagen skulle finna för gott indraga Klebergs tjänstbefattning, han skulle bliva placerad på övergångsstat med tjänstgöringsskyldighet, eventuellt även inom annat till den civila statsförvaltningen hörande verk.

Med hänsyn till riksheraldikerämbetets svårigheter rörande fullföljandet av sina genom Eders Kungl. Maj:ts instruktion ålagda skyldigheter, den ökade arbetsbördan för ämbetet och svårigheten att finna en på alla områden väl kvalificerad arbetskraft, får jag härmed hos Eders Kungl. Maj:t i underdånighet anhålla, att notarien hos arméförvaltningen, kaptен m. m. H. J. S. Kleberg måtte ställas till ämbetets förfogande så snart detta låter sig göra.»

I häröver den 25 augusti 1936 avgivet utlåtande erinrade *arméförvaltningen* till en början, att enligt 1936 års härordningsbeslut, i vad det avsåge arméförvaltningens organisation, skulle den av Kleberg innehavda ordinarie befattningen i lönegrad B. 21 (bokhållare å intendentsdepartementet) från och med budgetåret 1937/1938 indragas. Arméförvaltningen framhöll härefter, att då Kleberg icke lämpligen kunde utnyttjas å annan befattning hos ämbetsverket, syntes han antingen böra överföras till en blivande övergångsstat för arméförvaltningen eller upptagas å allmänna indragningsstaten. Då, med hänsyn till vad i riksheraldikerns framställning anförts och i övrigt vore känt för ämbetsverket, Kleberg lämpligen syntes kunna tagas i anspråk för tjänstgöring hos riksheraldikerämbetet, finge arméförvaltningen förorda, att han överflyttades till allmänna indragningsstaten med tjänst-

göringsskyldighet hos nämnda ämbete. Ett motsvarande förfarings sätt hade tidigare tillämpats i en del likartade fall, exempelvis i samband med personalindragningen i riksräkenskapsverket, då vissa revisorer överflyttades till indragningsstat med tjänstgöringsskyldighet. Arméförvaltningens nya organisation vore avsedd att träda i tillämpning från och med den 1 juli 1937, från vilken tidpunkt Kleberg alltså syntes böra överflyttas till indragningsstat. På grund av viss omläggning av arbetet mötte emellertid från arméförvaltningens sida icke något hinder mot att Kleberg redan dessförinnan toges i anspråk hos riksheraldikerämbetet. Frågan härom syntes lämpligen kunna lösas på så sätt, att arméförvaltningen bemyndigades att bevilja Kleberg tjänstledighet från hans innevarande ordinarie befattning hos arméförvaltningen med bibehållande av samtliga avlöningsförmåner och med skyldighet för Kleberg att under tjänstledigheten fullgöra tjänstgöring hos riksheraldikerämbetet.

Till ytterligare belysande av de på riksheraldikerämbetet ankommande arbetsuppgifterna ingav riksheraldikern en promemoria i ärendet, vilken torde få fogas såsom bilaga till denna motion. Ärendet remitterades härefter till *statskontoret*, som i utlåtande den 23 november 1936 anförde följande.

Enligt vad som framginge av propositionen nr 225 till 1936 års riksdag angående försvarsväsendets ordnande (sid. 184—188 och 207—208) samt riksdagens skrivelse nr 327 vore bokhållarebefattningen i lönegraden B 21 å arméförvaltningens intendentsdepartement avsedd att indragas från och med den 1 juli 1937.

I anledning av förevarande framställning hade arméförvaltningen förordat, att Kleberg, som vore innehavare av ifrågavarande befattning och icke lämpligen kunde utnyttjas å annan tjänst inom arméförvaltningen, överflyttades till allmänna indragningsstaten med tjänstgöringsskyldighet hos riksheraldikerämbetet.

Statskontoret ville erinra, att 1926 års riksdag i skrivelse nr 245 i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framlagda förslag om personalindragningar i statsdepartementen m. m. jämte i ämnet väckta motioner hade uttalat, att beträffande frågan om sättet för övergången till den nya departementsorganisationen riksdagen icke kunde bifalla Kungl. Maj:ts förslag om att samtliga övertaliga befattningshavare skulle uppföras å indragningsstat, därvid vissa befattningshavare fortfarande skulle äga tjänstgöringsskyldighet, andra däremot vara tjänstefria. Placering på indragningsstat med tjänstgöringsskyldighet måste, framhöll riksdagen, anses vara en principiellt oegentlig anordning, som, om den än i något enstaka fall förekomme, icke borde vinna ökad tillämpning. Enligt riksdagens beslut skulle därför samtliga de befattningshavare, som genom de av riksdagen under de särskilda departementen beslutade indragningarna bleve övertaliga, uppföras antingen på övergångsstat för respektive departement eller å indragningsstat utan tjänstgöringsskyldighet.

Med hänsyn till nämnda uttalande funne sig statskontoret icke kunna tillstyrka bifall till framställningen, på sätt arméförvaltningen föreslagit.

Av ovannämnda proposition nr 225 till 1936 års riksdag syntes emellertid framgå, att avsikten närmast varit att från och med den 1 juli 1937 på övergångsstat uppföra innehavarna av de indragna befattningarna vid armé-

förvaltningen. Skulle så bliva fallet med avseende på Kleberg, medförde detta, att han bleve tjänstgöringsskyldig i arméförvaltningen. Därest skäl skulle anses föreligga att, såsom i framställningen åsyftades, förlägga hans tjänstgöring till riksheraldikerämbetet, syntes riksdagens samtycke härtill böra inhämtas.

Ärendet anmälades härefter inför Kungl. Maj:t. Enligt beslut den 18 december 1936 fann *Kungl. Maj:t* riksheraldikerns framställning icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd. I anslutning härtill har, på sätt framgår av den i statsverkspropositionen framlagda förslagsstaten för arméförvaltningen, befattningen såsom bokhållare å intendentsdepartementet överförts till övergångsstat vid arméförvaltningen från och med ingången av budgetåret 1937/1938.

Det återopade skälet emot ett genomförande av arméförvaltningens förslag att överflytta Kleberg å allmänna indragningsstaten med tjänstgöringsskyldighet hos riksheraldikerämbetet är av övervägande formell-principiell natur. Emellertid kan Kleberg, enligt vad arméförvaltningen uttalat, icke lämpligen utnyttjas å annan befattning inom arméförvaltningen än den till indragning avsedda bokhållaretjänsten. Genom utredningen har å andra sidan bestyrkts, att Kleberg på ett ändamålsenligt sätt kan utnyttjas för arbetsuppgifter inom riksheraldikerämbetet. Det synes då innebära en praktisk anordning att taga Klebergs arbetskraft i anspråk för sekreterargörömmål inom riksheraldikerämbetet, vars verksamhet ock kan betraktas vara av allmän-statsnyttig karaktär. Dylig tjänstgöring för Kleberg lärer böra begränsas att avse tidsperioder, varunder det kan förutsättas att hans arbetskraft kommer att fullt utnyttjas. Av statskontorets utlåtande att döma bör jämväl ett sådant arrangemang bero på, huruvida riksdagen samtycker därtill.

I anslutning härtill får jag hemställa,

att riksdagen i samband med behandlingen av anslaget till avlöning till personal vid arméförvaltningen ville uttala, att riksdagen icke har något att erinra emot, att notarien hos arméförvaltningen H. J. S. Kleberg, med placering å övergångsstat vid arméförvaltningen, i den utsträckning Kungl. Maj:t finner erforderligt tages i anspråk såsom sekreterare hos riksheraldikerämbetet.

Stockholm den 21 januari 1937.

Bj. Holmgren.

RIKSHERALDIKERÄMBETET.

Vördsam promemoria.

Utöver vad som framgår av min inlaga den 20 augusti 1936 angående överflyttningen till riksheraldikerämbetet av notarien hos Kungl. Arméförvaltningen, H. J. S. Kleberg, får jag härmed vördsamt avgiva följande redogörelse till ytterligare belysande av ämbetets verksamhet särskilt med hänsyn till dess inkomster. Ämbetets nuvarande åliggande framgår av den utav Kungl. Maj:t den 20 mars 1936 utfärdade instruktionen.

För år 1920 finnas hos ämbetet diarieförda blott cirka 50 ärenden. Det är jag mottog ämbetet, 1931, voro deras antal cirka 650, varvid samtliga inom ämbetet förekommande ärenden diarieförts. Året därpå, på grund av ytterligare stegring av ärendena och på grund av bristande biträde med göromålen, beslöt jag att endast diarieföra sådana, som föranledde skriftväxling, vilka därigenom under år 1932 uppgingo till blott cirka 225. Sedermera har det skett en långsam stegring av dessa större ärenden. Under innevarande år kommer säkerligen antalet att uppgå till cirka 350. En stor mängd heraldiska frågor, sammanhörande med forskningar av annat slag, t. ex. med genealogi, har ämbetet sett sig nödsakat att med hänsyn till den knappa personaltillgången avvisa i de fall, då ärendena inkommit från privatpersoner och därvid särskilt då det gällt utlänningar. Ett stort antal mindre ärenden hava ävenledes under ämbetets mottagningstid handlagts genom muntligt besvarande utan att desamma blivit diarieförda.

Det är emellertid icke statistiken över hos ämbetet inkomna eller avgjorda ärenden, som visar arbetsbördan, utan framläggandet av de stora arbetsuppgifter, vilka komma att åvila ämbetet under de närmaste 10 åren framåt, innan ämbetet kommer i normala förhållanden och som föranlett min framställning rörande förenämnda notaries överflyttning till ämbetet.

År 1931 inlämnade min företrädare på anmodan av Kungl. Maj:t förslag till länsvapen i och för fastställande. Dessa voro helt grundade på de gamla landskapsvapnen, fastställda 1884—1885, men från många håll i landet gjordes hemställan från hembygdsföreningarna om revidering i första hand av landskapsvapnen. Kungl. Maj:t medgav då, att ett upprivande av besluten rörande dessa vapen måtte ske. Hitintills hava emellertid blott ett mycket litet antal kunnat revideras på grund av de långvariga forskningar, som i föreliggande fall äro nödvändiga. Ständiga förfrågningar ingå, när landskapsvapnen och de därav beroende länsvapnen kunna tänkas bli fastställda. Regementsvapnen, vilka tarva grundlig revidering, äro också avhängiga av dessa forskningar. Icke heller i dessa fall kan ämbetet lämna besked om, när en definitiv lösning kan tänkas ske. Revideringen av arméns och flottans emblem i övrigt står också på dagordningen, och bör ske inom de närmaste åren. En del av de nuvarande emblemen stå i uppenbar strid mot lagen om rikets vapen. Lagarna av år 1934 om vapens användning i handelsändamål medförde under åren 1935 och 1936 ett 30-tal remisser från Kungl. Maj:t. Tillika ingingo ett mycket stort antal förfrågningar från firmor om lagens rätta tolkning. I regel har det visat sig, att dessa frågor på grund av viss uti författningarna medgiven respittid (till den 1 januari 1938) böra uppskjutas till slutet av år 1937, och förväntar ämbetet under nästkommande år ett stort antal remisser i berört hänseende från Kungl. Handelsdepartemen-

tet. Man torde tillika efter den 1 januari 1938 kunna vänta ett stort antal polisärenden rörande vapens användande i handelsändamål.

Förenämnda lagar hava emellertid även haft den följd, att ett stort antal städer, vilka förut icke haft sina vapen fastställda, undan för undan ansett sig nödsakade att begära fastställelse. Dylika fastställelser måste i vanliga fall grundas på långvariga och synnerligen tidsödande forskningar.

Rikets domsagor använda sig allt oftare av häradsvapen i sina sigill. Dessa vapen äro i regel icke utforskade. I några fall har ämbetet varit nödsakat att använda sig av privat forskningsbyrå för framletande av häradsvapen.

I stort sett torde man kunna säga, att riksheraldikerämbetets uppgifter icke kunna bedömas på samma sätt som uppgifterna för övriga ämbetsverk, på den grund att de flesta ärenden fordra omfattande på historisk grund vilande utredning. Ärendenas mångfald är sålunda icke det avgörande utan ärendenas art.

Tillika må här nämnas, att muntliga förfrågningar så gott som dagligen pläga ingå från tjänstemän vid museer, arkiv m. m. Dessa ärenden diarieföras icke och tarva visserligen blott mindre forskningar, men åtgår dock härför sammanlagt en ej obetydlig tid.

Under 1936 hava inkomsterna hitintills uppgått till cirka 4 800 kronor sedan avdrag gjorts med 130 kronor per månad för skrivgöromål, diarieföring, registrering av handlingar och teckningar, vakthållning m. m. Till nämnda utgifter skall även läggas kostnaderna för interurbansamtal, papper, kuvert, skrivmaterialier, amortering å skrivmaskin och betalning av bokverk, som äro nödvändiga för ämbetet, bilfärder för besiktningar, understundom till stadens utkanter, tillsammans uppgående till cirka 900 kr. Härtill kommer ytterligare 1 200 kr., utgörande gratifikationer till sekreteraren och amanuensen, vilket varit av nöden påkallat, särskilt vad beträffar den förre på grund av hans tidsödande arbete under hans semester från Kungl. arméförvaltningen och långa tiders kvällsarbete. Det återstår således för 1936 2 700 kr. i nettoinkomst, av vilket belopp ej mindre än 800 kr. kommer på kontroll och granskning av vissa regementsfanor, vilken inkomst icke torde räknas annat än såsom av tillfällig art. För sitt arbete med utredningar för arkivmän och museimän anser ämbetet sig icke kunna taga ersättning på den grund att det samarbete, som finnes mellan olika statliga kulturella institutioner, i avsevärt hög grad skulle förryckas om den ena institutionens tjänstemän toge arvode för sina tjänster av den andras, då dessa i sin ordning lämna uppgifter utan ersättning.

Stockholm den 15 oktober 1936.

H. Fleetwood.